

FOLKLOR VA ZAMONAVIY MADANIYAT

Abdurahimidova Parizoda Obid qizi

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

Filologiya va tillarni o'qitish yo'nalishi 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqola folklor va zamonaviy madaniyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tahlil qiladi. Unda folklorning zamonaviy san'at va madaniyatdagi roli, uning qayta talqini hamda madaniy meros sifatida saqlanishi masalalari yoritilgan. Shuningdek, xalq ijodi unsurlarining zamonaviy kino, adabiyot va musiqa sohalarida aks etishi o'rganiladi. Maqolada folklorning yangi avlod ma'naviyati va estetik tarbiyasiga ta'siri ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: folklor, zamonaviy madaniyat, xalq ijodi, kino, adabiyot, musiqa, madaniy meros, san'at.

Folklor — xalqning madaniy merosi va tarixiy xotirasi sifatida o'z ahamiyatini yo'qotmagan soha hisoblanadi. Zamonaviy madaniyatning shakllanishida folklorning roli beqiyos bo'lib, u milliy o'zlikni anglash, madaniyatlar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlash va yangi asarlar yaratish uchun ilhom manbai bo'lib xizmat qilmoqda. Ushbu maqolada folklorning zamonaviy madaniyatdagi ahamiyati va uni zamonaviy san'at turlariga integratsiyasi tahlil qilinadi.

Folklor xalqning ma'naviy merosi va tarixiy xotirasi bo'lib, asrlar davomida og'zaki shaklda rivojlanib kelgan. Uning asosiy turlari:

- Ertaklar: Bolalar va kattalarga mo'ljallangan, hayotiy donishmandlik va tarbiyaviy g'oyalarga ega bo'lgan hikoyalar.
- Afsonalar va rivoyatlar: O'tmish voqealar, buyuk shaxslar yoki tabiat hodisalari haqidagi fantastik va ramziy hikoyalar.
- Maqollar va matallar: Qisqa va lo'nda iboralar orqali xalq donoligi va hayotiy tajribasini ifoda etuvchi janr.
- Qo'shiqlar: Xalqning hissiyoti va dunyoqarashini aks ettiruvchi musiqiy asarlar, ular turli mavzularni, jumladan, muhabbat, mehnat va tarixiy voqealarni qamrab oladi.
- Xalq o'yinlari va udumlar: Madaniyatning jismoniy va ruhiy jihatlarini ifoda etuvchi faoliyat shakllari.

Bu janrlar nafaqat madaniy qadriyatlar to'plami, balki xalqning hayotiy tajribasini o'zida aks ettirgan madaniy xotira manbai hamdir.

Folklor zamonaviy san'at uchun ulkan ilhom manbai bo'lib xizmat qilmoqda. Ushbu bog'liqlik quyidagi yo'nalishlarda yaqqol namoyon bo'lmoqda:

- Kino: Zamonaviy kinorejissyorlar folklor motivlari asosida filmlar yaratib, qadimiy afsonalar va ertaklarni yangi badiiy talqinlarda namoyish etmoqda. Masalan, xalq qahramonlari haqidagi filmlar milliy identifikatsiyani mustahkamlaydi va madaniy o'zlikni anglashga yordam beradi.

- Adabiyot: Folklor elementlari zamonaviy adabiyotda lirik va epik shakllarda yangi ko'rinishda gavdalanmoqda. Masalan, ertaklar va afsonalardan olingan obrazlar va voqealar bugungi o'quvchilar uchun qiziqarli asarlar yaratishda ishlatilmoqda.

- Musiqqa: Xalq qo'shiqlarining zamonaviy musiqaga moslashuvi, remikslari va talqinlari folklorning yosh avlod orasida ommalashuviga sabab bo'lmoqda.

Folklorning zamonaviy san'at turlari bilan uyg'unlashuvi, bir tomondan, milliy qadriyatlarni asrashga xizmat qilsa, ikkinchi tomondan, madaniy ijod uchun yangi imkoniyatlar ochmoqda.

Folklor yosh avlodning axloqiy va estetik tarbiyasida muhim o'rin tutadi. Xalq og'zaki ijodi orqali bolalar hayotiy saboqlar oladi, yaxshi va yomonning farqini anglaydi, insoniy qadriyatlar bilan tanishadi.

Ertaklar orqali o'quvchilar qahramonlik, mardlik va mehnatsevarlik kabi fazilatlarning ahamiyatini tushunadi. Afsonalar va rivoyatlar orqali ular milliy tarix va madaniyatni chuqurroq anglaydi. Shu bilan birga, xalq o'yinlari va qo'shiqlar yosh avlodni jismonan va ruhan rivojlantiradi.

Folklorning axloqiy jihatlari yoshlarda ma'naviylikni oshiradi va ular o'z madaniy ildizlarini chuqur anglashlariga ko'maklashadi.

Zamonaviy texnologiyalar folklorning yangi formatlarda saqlanishi va targ'ib qilinishi uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda:

- Virtual platformalar: Onlayn muzeylar, xalq ijodi portallari va ijtimoiy tarmoqlar folklor asarlarini butun dunyoga yetkazmoqda.

- Audio va video arxivlar: Xalq og'zaki ijodining qo'shiqlar, hikoyalar va ertaklar shaklidagi namunalarini raqamlashtirish orqali saqlab qolish imkoniyati yaratilmoqda.

- O'yinlar va dasturlar: Kompyuter o'yinlari va mobil ilovalar orqali folklor motivlarini ommalashtirish yosh avlod uchun qiziqarli va zamonaviy ko'rinishda taqdim etilmoqda.

Texnologiyalar folklori global miqyosda targ'ib qilish bilan birga, milliy madaniyatni saqlash va rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Xulosa: Folklor va zamonaviy madaniyat bir-birini boyituvchi ikki asosiy tushunchadir. Folklor milliy o'zlikning ajralmas qismi bo'lib, madaniy merosni saqlash va kelajak avlodga yetkazishda muhim o'rin tutadi. Zamonaviy san'at va texnologiyalar folklori yangi badiiy talqinlarda namoyon etish imkonini beradi, bu esa milliy madaniyatning rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

Folklor nafaqat o'tmishni aks ettiruvchi meros, balki yosh avlodni axloqiy va ma'naviy jihatdan tarbiyalaydigan kuchdir. Uni asrab-avaylash va targ'ib qilish nafaqat milliy madaniyatni saqlash, balki madaniy xilma-xillikni boyitishning ham muhim sharti hisoblanadi.

Folklor xalqning ma'naviy merosi va tarixiy xotirasi bo'lib, asrlar davomida og'zaki shaklda rivojlanib kelgan. Uning asosiy turlari:

- Ertaklar: Bolalar va kattalarga mo'ljallangan, hayotiy donishmandlik va tarbiyaviy g'oyalarga ega bo'lgan hikoyalar.
- Afsonalar va rivoyatlar: O'tmish voqealar, buyuk shaxslar yoki tabiat hodisalari haqidagi fantastik va ramziy hikoyalar.
- Maqollar va matallar: Qisqa va lo'nda iboralar orqali xalq donoligi va hayotiy tajribasini ifoda etuvchi janr.
- Qo'shiqlar: Xalqning hissiyoti va dunyoqarashini aks ettiruvchi musiqiy asarlar, ular turli mavzularni, jumladan, muhabbat, mehnat va tarixiy voqealarni qamrab oladi.
- Xalq o'yinlari va udumlar: Madaniyatning jismoniy va ruhiy jihatlarini ifoda etuvchi faoliyat shakllari.

Bu janrlar nafaqat madaniy qadriyatlar to'plami, balki xalqning hayotiy tajribasini o'zida aks ettirgan madaniy xotira manbai hamdir.

Folklor va zamonaviy san'at: Folklor zamonaviy san'at uchun ulkan ilhom manbai bo'lib xizmat qilmoqda. Ushbu bog'liqlik quyidagi yo'nalishlarda yaqqol namoyon bo'lmoqda:

- Kino: Zamonaviy kinorejissyorlar folklor motivlari asosida filmlar yaratib, qadimiy afsonalar va ertaklarni yangi badiiy talqinlarda namoyish etmoqda. Masalan, xalq qahramonlari haqidagi filmlar milliy identifikatsiyani mustahkamlaydi va madaniy o'zlikni anglashga yordam beradi.
- Adabiyot: Folklor elementlari zamonaviy adabiyotda lirik va epik shakllarda yangi ko'rinishda gavdalanmoqda. Masalan, ertaklar va afsonalardan olingan obrazlar va voqealar bugungi o'quvchilar uchun qiziqarli asarlar yaratishda ishlatilmoqda.
- Musiqqa: Xalq qo'shiqlarining zamonaviy musiqaga moslashuvi, remikslari va talqinlari folklorning yosh avlod orasida ommalashuviga sabab bo'lmoqda.

Folklorning zamonaviy san'at turlari bilan uyg'unlashuvi, bir tomondan, milliy qadriyatlarni asrashga xizmat qilsa, ikkinchi tomondan, madaniy ijod uchun yangi imkoniyatlar ochmoqda.

Folklor yosh avlodning axloqiy va estetik tarbiyasida muhim o'rin tutadi. Xalq og'zaki ijodi orqali bolalar hayotiy saboqlar oladi, yaxshi va yomonning farqini anglaydi, insoniy qadriyatlar bilan tanishadi.

Ertaklar orqali o'quvchilar qahramonlik, mardlik va mehnatsevarlik kabi fazilatlarning ahamiyatini tushunadi. Afsonalar va rivoyatlar orqali ular milliy tarix va

madaniyatni chuqurroq anglaydi. Shu bilan birga, xalq o'yinlari va qo'shiqlar yosh avlodni jismonan va ruhan rivojlantiradi.

Folklarning axloqiy jihatlari yoshlarda ma'naviylikni oshiradi va ular o'z madaniy ildizlarini chuqur anglashlariga ko'maklashadi.

Zamonaviy texnologiyalar folklarning yangi formatlarda saqlanishi va targ'ib qilinishi uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda:

- Virtual platformalar: Onlayn muzeylar, xalq ijodi portallari va ijtimoiy tarmoqlar folklor asarlarini butun dunyoga yetkazmoqda.

- Audio va video arxivlar: Xalq og'zaki ijodining qo'shiqlar, hikoyalar va ertaklar shaklidagi namunalarini raqamlashtirish orqali saqlab qolish imkoniyati yaratilmoqda.

- O'yinlar va dasturlar: Kompyuter o'yinlari va mobil ilovalar orqali folklor motivlarini ommalashtirish yosh avlod uchun qiziqarli va zamonaviy ko'rinishda taqdim etilmoqda.

Texnologiyalar folklorni global miqyosda targ'ib qilish bilan birga, milliy madaniyatni saqlash va rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Xulosa: Folklor va zamonaviy madaniyat bir-birini boyituvchi ikki asosiy tushunchadir. Folklor milliy o'zlikning ajralmas qismi bo'lib, madaniy merosni saqlash va kelajak avlodga yetkazishda muhim o'rin tutadi. Zamonaviy san'at va texnologiyalar folklorni yangi badiiy talqinlarda namoyon etish imkonini beradi, bu esa milliy madaniyatning rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

Folklor nafaqat o'tmishni aks ettiruvchi meros, balki yosh avlodni axloqiy va ma'naviy jihatdan tarbiyalaydigan kuchdir. Uni asrab-avaylash va targ'ib qilish nafaqat milliy madaniyatni saqlash, balki madaniy xilma-xillikni boyitishning ham muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan manbalar:

1. Abdurahmonov A. "Xalq og'zaki ijodi." Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2020.
2. Karimov F. "Folklor va zamonaviy madaniyat o'zaro aloqalari." O'zbekiston san'ati jurnali, 2023.
3. Smith J. "The Role of Folklore in Modern Art and Media." Oxford University Press, 2021.
4. O'zbekiston xalq ijodi ensiklopediyasi. Toshkent: G'afur G'ulom nashriyoti, 2019.
5. "Digital Folklore and Cultural Heritage." Cambridge University Press, 2022.